

művein, foglalkozik az erkölcsiség fejlődésének pszichológiai elemzésével s az erkölcsi egészség és betegség kérdésével.

Második részében bőven tárgyalja a munka az érzékenység, az érzelem, az akarat és az értelmi élet zavarait. Ez a rész érdekelheti talán a legjobban a szülőt, a pedagógust s a társadalom javán működni akaró emberbarátot. Ha az itt elmondottakat megszívlelnék az emberek a szülői házban, az iskolában, a műhelyben, az utcán és mindenütt, ahol gyermekek megfordulnak, a bűnözők száma minden bizonnyal kevesebb lenne. Amint a nevelés előtérbe helyezésével kezdte a szerző, azzal is végzi. Pestalozzi szavait idézi s azt mondja: „Képekkel és szavakkal nem taníthatja meg egyik ember a másikat arra, hogy az Istent megismerje. De ha te a szegényen segítesz, hogy ő is úgy élhet, mint ember él, akkor megmutatod neki az Istent, és ha felneveled az árvát, az elhagyottat, azaz úgy neveled, mintha neki apja lennél, akkor ismerteted meg vele az Istent az egekben, azt az Istent, aki a te szívedet úgy teremtette, hogy neked a más embert nevelned kell.“ Ez a kriminálpedagógia hitvallása.

A magyar szakirodalomban eddig kevés kriminálpedagógiai vonatkozású munka jelent meg. Kármán ezt a hiányt nemcsak pótolta, hanem a maga nemében tökéleteset adott. A külföldi szakirodalomban is kevés hozzá fogható találmunk. Talán Morrison *Kiskorú gonosztevők* című művét állíthatnók melléje, aki az angol, különösen pedig a londoni gyermekek kriminalitásába ad részletes bepillantást. De Kármán még az angol szerzőt is felülmúlja művének tudományos okfejtése és a kriminalitás ellen való küzdelem módjainak világos felsorakoztatása által. Részletes tartalomjegyzék, betűsoros tárgy- és névmutató fejezi be az első kötetet, melyben 70 szakmunkára van utalás. Kilátásba helyezi a szerző, hogy az erkölcsi betegségek aetiológiájáról, diagnostikájáról és therapiájáról külön kötetekben számol majd be. A mű egyidejűleg német nyelven is megjelenik.

Éltes Mátyás.

Dr. Bruckner Győző: A késmárki ág. h. ev. kerületi liceum pártfogóságának története. Sárospatak, 1922. (108 l.)

A magyarországi protestáns iskoláknak legérdekesebb vonása, hogy mindegyik egy-egy individuum, mindeniknek vannak szervezetében, tantervében, rendtartásában oly sajátágai, melyek az ugyanolyan felekezetű iskoláktól megkülönböztetik. E sokféleség oka nem mindig a protestáns autonómia elvében vagy nyilvánvaló individualisztikus törekvésekben keresendő, hanem sokszor történeti fejleményekben is. E tényre tanulságos világot vet Bruckner tanulmánya, mely formászerűen egyik legrégebbi ev. iskola patronátusának kifejlődését ismerteti. E latin iskola patrónusa 1533—1760-ig a késmárki ev. egyházközség, illetve Késmárk szab. kir. város volt; az utóbbi tekintélyes borjővedelmét fordította e célra. Midőn a város ettől eltiltatott, a vidéki ev. gyülekezetek és a kerületi s vidéki nemesség nyújtottak segédkezet és ezentúl ők alkotják az intézet pártfogóságát,

de úgy, hogy a késmárki egyházközség jogai sem szenvednek csorbát, ami persze csak hosszas viták útján történhetett meg. Erre vonatkozik az 1760. évi koalíció és az 1839-ből való Amica (Barátságos egység). A pártfogóság feladata pedig nemcsak az anyagi ügyek rendezése volt, hanem ezenkívül befolyt az intézet kormányzatára, sőt a belső iskolai életre is, amint az 1767-i új rendtartás bizonyítja. Kétségtelen, hogy mindez kedvező hatással volt a késmárki iskolára, mert hiszen a kisvárosi polgárok nál szélesebb látókörrrel bíró férfiak vezették az iskola ügyeit, bár igaz, hogy olykor az önkény sem hiányzott. Az azonban kétségtelen, hogy ezt az iskolát a pártfogóság intézménye mentette meg a pusztulástól, nemcsak a kritikus pillanatban, hanem pl. jóval később, a Bach-korszak alatt is. A szerző munkája függelékében mind a koalíció, mind az Amica latin szövegét közli, amit szintén szívesen veszünk. Tárgyalási módszere, a lényegyet felismerő helyes ítélete az avatott történettudósra vall. Műve így mindenkép a magyar művelődéstörténet és közelebről a magyar neveléstörténet irodalmának értékes gyarapodását jelenti.

Szelényi Ödön.

Szövetségi évkönyv. Kiadja az Eötvös-Kollégium volt tagjainak szövetsége. (I. évf. 1921/22; II. évf. 1922/23.)

A Báró Eötvös József-Kollégium volt tagjai 1921 elején Gombocz Zoltán elnöklete alatt szövetségbe tömörültek és többek közt elhatározták, hogy évkönyvet adnak ki. Ennek első két füzeté a kollégium keletkezésére, céljaira, belső életére vonatkozólag fontos felvilágosításokat tartalmaz.

A báró Eötvös József fényképével díszített első évfolyamot bevezető cikk a kollégium új épületének 1911-ben történt felavatását mondja el, amelyen báró Eötvös Lóránt kurátor és Bartoniek Géza igazgató az akkor már tizenhat éve virágzó intézet feladatát körvonalozták. „Az iskola jó csak akkor lehet, ha jó tanárok tanítanak benne” — mondta báró Eötvös Lóránt. A kollégium célja: „olyan munkásokat nevelni nemzetünknek, kik műveltségét mélyen megalapozni, szélesen kibővíteni és ékességeivel az egész világon látható magaslatra emelni fogják“.

Egy ilyen intézet szükségét Bartoniek Géza középiskoláink mult félszázadbeli válságával bizonyítja. Mikor a magyar nyelv visszanyerté természetes jogait a középiskolában, képzett, feladatuk magaslatán álló tanáraink kevesen voltak. Később a nagy tanárhány sok, e pályára hivatottsággal nem rendelkező fiatalembert csalogatott az egyetem bölcsészeti karára. Az elméleti és gyakorlati kiképzés színvonalának emelésére alapították a Tanárképző-intézet és a Gyakorló főgimnázium, az egyetemi tanulmányi idő pedig hat félévről nyolcra emeltétt. Az eredmény azonban azokat, kik nemzeti művelődésünk ügyét szívükön viselték, így sem elégítette ki, mert érezték, hogy egyrészt a tanári pályára készülő ifjúság vállalairól le kell venni az anyagi megélhetés terhét, másrészt tudományos kiképzésüknek érdeke kívánatosá teszi, hogy az eddigieknél körültekintőbb,